

חנה לבני

זכרונות חיים

בשנים 1920 - 1986

<u>1986</u>	הוקלט בשנת:	<u>47,46</u>	מספרי קלטות:
<u>אווה אדוריאן</u>	עריכה ע"י:	<u>שולמית קוגלמן</u>	ראיון ע"י:

חנה לבני

היום ה-6.11.1986 אווי גורס שומעת את סיפורה של חנה לבני
שמי היום חנה לבני, שמי הקודם היה חנה מלר. למען הראיון אני
יושבת בחברתה של אווי גורס.

ילדות

ארץ מולדתי פולין ושם העיר בה נולדתי - בלס. השתייכתי לתנועת
גורדוניה בפולין ועליתי לארץ במסגרת העלאת אחיות בשנת 1935.
עליתי לבדי - תאריך לידתי - 24.10.1920.

אבי ואחי עם משפחתו נספו בשואה, ובמלחמות ישראל שכלתי את בני
הבכור. הגעתי למעין-צבי בשנת 1952. לפני כן הייתי 14 שנה
בשדות-ים. בלס, עיר הולדתי הנמצאת בגליציה, היא עיירה שידועה
בעיקר כעיירה של חסידים. החסידים מבלס ידועים בכל העולם ויש
להם נציגויות בכל העולם. היו מגיעים לחצר של החסיד ממרחקים.
בלס היא עיירה קטנה אבל ידועה בגלל הרבי שלה.

אווי: האם חיו בעיירה רק יהודים? חנה'לה: לא זה התחלק לחצי
גוים וחצי יהודים. אווי: המשפחה שלך היתה משתייכת לחסידי בלס?
חנה'לה: לא אם כי היה הבית מסורתי, בזמן ההוא בכלל כל בית
יהודי בפולין שמר על מינימום של מסורת אבל לא תמיד יותר מזה.
אווי: האם ביתכם היה בית כשר? חנה'לה: היה כשר כמובן, בשרי
לחוד וחלבי לחוד. בשבת היה בא גוי להדליק את האש בתנור וגוי
לחלוב את הפרות, אבל חוץ מזה לא שמרנו על דברים נוספים. אווי:
אני מבינה שהיתה לכם חווה - חנה'לה: החווה היתה קטנה, אך אבא
היה גם בעל יער. אווי: בשביל מה היה יער? חנה'לה: לכריתת עצים
לבניה, להסקה, למכירה. אווי: האם חייתם בבית נפרד משלכם?
חנה'לה: אני נולדתי עדיין בעיירה אבל אח"כ עברנו לגור בחווה.
מספר שנים היה הבית הזה יחידי בחווה, המרחק מהעיירה היה בערך
שעה וחצי הליכה.

אווי: אמרת שגוי היה בא להדליק אש בשבתות, האם הוא גם גר
אצלכם? חנה'לה: לא הוא היה בא בשבתות בבוקר מכפר שהיה בקרבת
החווה שלנו, היו מסביבנו כ-4-5 כפרים כאלה. אותו גוי היה גם
שומר יער קבוע ועושה עוד כמה דברים שהיה צריך לעשותם. אווי:
אולי נשמע עכשיו על הורים!

חנה'לה: אמא נפטרה כשהייתי בת שנתיים, לכן אינני זוכרת אותה.
אווי: אין לך תמונות מהאמא? חנה'לה לי לא זכור שבבית שלנו
היו קיימים צילומים מאמא ולא מאבא, מסיפורים פה ושם שאחותי
סיפרה לי, שמעתי עליה, אבל גם כן רק מהתקופה שאמא כבר היתה

חולה. אוני: את זוכרת ממה היא נפטרה? חנה'לה: כן מסרטן בגיל 42. אוני: כמה ילדים הייתם בבית? חנה'לה: היינו חמישה, אני הייתי הכי צעירה, 3 בנים ועוד אחותי. ביני ובין אחותי יש הפרש של 12 שנה, כלומר כשאמא נפטרה היא היתה בת 14 1/2, ואז היא הפסיקה ללמוד, כי היא קיבלה על עצמה את ניהול משק הבית. אבא לא רצה להתחתן עוד הפעם כדי לא הכניס אם חורגת לבית - זה היה השיקול שלו. במבט אחורה אינני יודעת אם זה היה נכון - אבל כך אבא החליט. אז אחותי היתה צריכה לגדל אותי, הרי הייתי תינוקת וגם לדאוג לבנים היותר גדולים. הבן הבכור נולד ב-1904, השני ב-1906 והשלישי ב-1907, ואחותי ב-1908 אני, כזכור ב-1920.

אוני: זכור לך מהשהו מהווי החגים בבית? חנה'לה: זכור לי ערב פסח בבית, זכור לי יום כיפור וגם בשבתות כשאבא הלך לבית הכנסת. אוני: האם היה אוכל חגיגי בבית? חנה'לה: כן, כמו בכל בית מסורתי מסודר, אחותי בישלה לבדה, אולי את הקניות ערך אבא, אבל בסה"כ כל הבית היה עליה, כולל הטיפול בי, היא היתה בשבילי יותר מאמא, ידעתי שזאת אחות אבל אם להגיד את האמת היא דאגה לי ואהבה אותי יותר מאמא וההרגשה הזאת מלווה אותי עד היום. שמה היה לאה. מכיון שהיא היתה צריכה לדאוג לבית היא לא נישאה. היא עלתה לישראל 3 חודשים אחרי, גם ב-1935, אז אבא נשאר שם עם אחד האחים שהיה כבר נשוי ועם 2 נכדים אשר נספו בשואה.

אחותי קיבלה צרטיפיקט מאחי שהיה בגבעת השלושה, גם אני קיבלתי צרטיפיקט מאחי 3 חודשים קודם לכן. אחותי נשארה בקיבוץ 3-2 שנים ועזבה לתל-אביב, שם פגשה גבר, והתחתנה. אם לומר את האמת הנישואים האלה לא היו מוצלחים. נולד להם בן יחיד והיא עוד זכתה לחתן את הבן ונולדה לה גם עוד נכדה. בגיל 67 היא נפטרה, זה קרה לפני 10 שנים.

אוני: נחזור לילדות שלך - מה היה בבית הספר? חנה'לה: את 4 הכיתות הראשונות עשיתי בכפר, היה עלי ללכת כ-25 דקות מהבית לביה"ס. בכיתה ה' עברתי לעיירה לבלס, שם היו 2 בתי ספר עממיים - אחד לבנים ואחד לבנות. שמה גמרתי את ביה"ס העממי ואחרי זה עליתי ארצה. אוני: האם היית תלמידה טובה? חנה'לה: לא, לא הייתי תלמידה מבריקה וכשהגעתי למעין וילדי גדלו קיוותי שהילדים שלי יהיו תלמידים יותר טובים והדבר הזה די הטריד אותי. אוני: היו לך חברות טובות בביה"ס? חנה'לה: לא במיוחד. זו גם לא היתה אווירה לטפח חברות. כשהייתי בכיתה ז' הלכתי לתנועה. אוני: אבא היה ציוני? חנה'לה: קשה לי לענות לך על זה,

לא זכורה לי ספרות ציונית בבית, היתה ספרות של תלמוד, אבל ספרות ציונית לא היתה, אך הוא לא התנגד לציונות! אוני: הרגשת איזו אנטישמיות בתקופת בית הספר? חנה'לה: בבית הספר לא, אבל אצל שומר היער זכורים לי כמה תופעות והתבטאויות. באחד ההזדמנויות כשישבנו על יד השולחן לשתות תה, הוא אמר לנו די בנחת כך: "אין דבר היום שלכם עוד יבוא". זה לא היה כל כך חדש כי האוקראינים היו תמיד אנטישמים. אוני: היו לך עוד קרובי משפחה שאיך שהוא השפיעו על החינוך שלך? חנה'לה: לא, הם גם לא יכלו לעשות דבר, הם היו משפחה גדולה שחיה בעיירה או בארץ, ולא יכלה להיות השפעה, כי אני עליתי בתור ילדה ארצה, הייתי אז בת 14, והגעתי ישר לגבעת השלושה.

העליה ארצה

אוני: איך עלית ארצה? חנה'לה: עליתי בגיל 14 1/2. אבא הביא אותי עד מקום יציאת הרכבת שנסעה לרומניה לקונסטנצה ואמר למשפחה מסויימת ברכבת ששימו עין עלי. נסעתי לבדי לקונסטנצה. שם עברנו במעבורת לנמל ועלינו לאוניה פולנית בשם פולוניה וכך אני לבדי בגיל 14 1/2 נוסעת לישראל. אוני: את זוכרת את הרגשותיך אז? חנה'לה: אינני זוכרת שפחדתי, רק כשהגענו ליפו ופגשנו את הערבים עם התרבושים האדומים שהורידו אותנו מהאוניה - זה מאוד לא מצא חן בעיני, אבל לא היתה ברירה וירדנו לסירות בנמל יפו. אז לא רק שלא היה טלפון בין מדינה למדינה גם לא היה טלפון מעיר לעיר. אבי ואחותי שלחו מברק ביום שיצאתי מהבית אל אחי מתי שאני עומדת להגיע אבל "מזלי" הגיע המברק אחרי שהגעתי כבר. אחרי שהסתובבתי איזו רבע שעה ונוכחתי לדעת שלא באו לקחת אותי, פרטתי סכום כסף פולני, שמישהו יעץ לי לעשות כך, וניגשתי לטכסי ומסרתי לנהג את הכתובת של אחי והראיתי לו את כל סכום הכסף שהיה בידי וביקשתי ממנו להביא אותי לשם, הוא היה די נחמד, לקח את כל הכסף אבל היה לו מספיק מצפון להשאיר לי 2 גרוש, כי זה היה המחיר, כדי להגיע מתל אביב לפתח-תקוה. הוא הוריד אותי ע"י אוטובוס "אחוד רגב" ושם עליתי לאוטובוס כדי להגיע לפתח תקוה. הסביבה של פתח תקוה לא היתה מיושבת אז כמו היום, משני צידי הכביש היו פרדסים ואז פחדתי קצת, שאולי יחטפו אותי או שבכלל לא אגיע לאחי. אחרי חצי שעה נסיעה הגעתי לפתח תקוה והתחלתי לשאול על הדרך, לא היו מדרכות ולא היו כבישים רק חולות. באותו יום ה 2 ביוני היה שרב כבד. ואני הייתי מלובשת כמו נערה נחמדה מעיירה פולנית עם מעיל צמר, כובע צמר, סוודר

וכפפות עם מזודה ביד. ובכך התחלתי לצעוד בכיוון לגבעת השלושה. אחד אומר ימינה ולחזור קצת ואחד אומר שמאלה, הרי עברית לא ידעתי.

בגבעת השלושה

אבל בסופו של דבר הגעתי למשק, קרה שאחי וגיסתי היו עדיין בעבודה ולא בבית. זה בשעה שלוש וחצי אחה"צ. קיבלה אותי בת נחמדה בת 15 1/2 שגם אותה, הביא אחיה לגבעת השלושה, היא היתה יוצאת גרמניה, אני זוכרת עכ"פ שזה היה לפני 52 שנה, ושהיא קיבלה אותי מאוד יפה, נתנה לי לשתות והביאה אותי לחדר של אחי. לא אכנס לפרטים על קבלת הפנים אצל אחי וגיסתי אבל מה שנשאר בזכרוני הוא, שגיסתי הביאה לי לארוחת ערב 2 כדורי בשר יחד עם כוס קקאו, ובכך מי שבא מבית מסורתי והיה שומר על כשרות יכול היה לקבל מזה שוק. אנוי: מה יש לספר על גבעת השלושה? חנה'לה: מה שעוד זכור לי כאחד הקוריוזים. כשהצטרפנו לנסוע ליפו להוציא את הדברים שלי, אחרי שאחי סידר זאת בדרך של פרוטקציה, אחי הלביש אותי במכנסיים קצרים בצבע כחול פועל, וחולצה כחולה ואני הרגשתי את עצמי, נו נגיד שאין מילים לתאר איך שהרגשתי את עצמי. עכ"פ נסעתי ליפו לחתום על המסמכים. בתקופה הראשונה, אחי סידר לי לימודי עברית, גם עבדתי כמה שעות ביום, אינני זוכרת בדיוק איפא. אחרי חצי שנה אחי הכניס אותי לבי"ס מתוזז של הזרם החינוכי עם פנימיה שהיה קרוב לגבעת השלושה. בי"ס זה היה על רמה גבהה ולשם שלחו את ילדי האליטה של זרם העובדים. אבל אני לא התאמתי לחברה הזאת, הם היו צברים, סנובים, אני הייתי "פיצקלה" שהגיעה זה עתה מפולניה, לא ידעתי את השפה וגם לא שלטתי בחומר, כי בארץ בכל זאת למדו על רמה יותר גבוהה. אבל החזקתי מעמד שנה אחת ואחרי זה החלטתי יחד עם אחי לצאת להכשרה לאפיקים.

הכשרה באפיקים

זו היתה הכשרה של הנוער העובד ומחנות העולים. זה היה הנסיון הראשון של הכשרה משותפת לשתי תנועות הנוער. זאת היתה ממש שנה יוצאת מן הכלל יפה, היות והיינו ההכשרה הראשונה באפיקים טיפלו בנו בכפפות משי. דאגו לנו מבחינה חברתית - היה מדריך יוצא מן הכלל ובשבתות בילינו גם כן יפה. היה מקובל אז שאחרי שנת הכשרה יוצאים להגשמה, אנחנו התחלקנו, 4-5 חברים הלכו לשדות ים 2-3 לגשר, חלק הלך לגינוסר, כלומר לא הלכנו ביחד אלא איך שהוא התפזרנו לכמה משקים. אני הגעתי לשדות ים ימים אחדים לפני יום הולדתי ה-17, כלומר את יום הולדתי ה-17 חגגתי כבר בשדות-ים.

מקום חדש - שדות ים

אנוי: שדות ים היתה צריכה להיות הבית החדש שלך? חנה'ל: כן, אך כשאני הגעתי לשדות ים, הם היו קיימים כבר 10 חודשים, והאנשים מאפיקים לא היו בדיוק בין המייסדים, היינו "התוספת". בשדות ים חיו אז במחנה אוהלים. מה שזכור לי מהתקופה הרעשונה, שהייתי הכי צעירה, צנומה וקטנה, אמנם כל החברים היו צעירים אבל כמה שנים יותר ממני. ובכן אמרו אז: מה אנחנו צריכים כזאת קטנה? "במקרה הלכתי לעבוד בגן הירק בהורדת תרד, יחד עם יהודית בן יעקב, עכ"פ היא אמרה, שזה בסדר איתי וש אפשר לקבל אותי לחברה, לכן אפשר לומר שבזכותה של יהודית התקבלתי לשדות ים.

בשנה הראשונה עבדתי במטבח, עד כמה שזכור לי, בתור מבשלת ואח"כ כאקונומית - שני הדברים ביחד. העבודה לא היתה כמו היום. הייתי צריכה לקום ב- 1/2 3 לפנות בוקר, כדי להכין את ארוחת הבוקר, להכין גם את השולחנות, ולהעיר את כל הבחורים, שיספיקו לקום כדי להגיע לרכבת ולנסוע לעבודה בנמל. אחד הקוריוזים היה שלא התעוררתי באחד הימים, נדמה לי שהתעוררתי רק עם צפצוף הרכבת, כך שאני נכנסתי לפניקה, אז אליעזר בן יעקב הופיע והרגיע אותי ואמר שיהיה בסדר. איך שהוא הבחורים בכל זאת הספיקו לקפוץ לרכבת ולהגיע לנמל. עבדנו אז 10-12 שעות ביום, היה צריך גם לבשל, גם לסדר את חדר האוכל, גם לעבוד בשטיפת כלים, הבישול נעשה בתנאים של - פרימוסים פתילות, ופרפקשין. כיריים קנו אצלנו יותר מאוחר - אחרי 1 1/2 שנה.

ובכן נשלחתי לקורס של אקונומיות לנחלת יצחק, לבי"ס של ויצ"ו למשך 6 שבועות. בתקן היה אז תקציב ליום כלכלה 32 מיל ואני הוצאתי 45 מיל ליום כלכלה. שם לא תפסו את זה, איך אני מעיזה לעשות דבר כזה. לכן אני עניתי להם שאם עובדים אצלי בחורים בני 16-17 לפעמים 36 שעות רצופות בנמל, אני צריכה לתת להם לאכול ואי אפשר לעמוד בזה בתקציב של 32 מיל.

אחרי שנתיים בערך, הוחלט במשק שדות ים, שצריך להתחיל להכשיר אנשים לעבודה בענפים חקלאיים, אז הוחלט שאני אצא להכשרה במשק הפועלות ללמוד גידול עופות יחד איתי יצאה עוד חברה ללמוד גינות נוי, זו היתה בלה של יחזקאל בהרב. יצאנו שתינו למשק הפועלות בשכונת בורוכוב למשך שנתיים. היינו עובדות שם חצי יום כל אחת בענף בו הוא הצטרך להשתלם ו 2-3 שעות למדנו כל יום, לא רק מה שהיה קשור ישירות לענף שלנו, אל גם מקצועות הומניים. שם היו לי בעצם שנתיים יפות, זה היה קרוב לתל-אביב, יכולנו לצאת בערבים, ובכלל היתה אווירה טובה. כאן במעין ישנן עוד בחורות

שלמדו במשקי פועלות אחרים, לכך אני מתארת לעצמי שהיו לנו אותן הזכרונות. כשמרתי את משק הפועלות בשכונת בורוכוב, כבר לא חזרתי לשדות ים, אלא הגעתי ישר לקיסריה.

בקיסריה

בקיסריה היה לנו מחנה אוהלים בלבד, סככת פח גדולה ששימשה לדייגים לתקן רשתות וצריף שהגג היה כולו מלא חורים ושימש לנו לחדר אוכל, שם גם כן עבדתי בהתחלה במטבח גם כמבשלת וגם כאקונומית. כאשר כמה חודשים יותר מאוחר קיבלנו את הפרגיות הראשונות טיפלתי גם בתרנגולות, כך שהיו לי בהחלט מספיק ג'ובים אוני: אולי את רוצה לחזור לענין משק הפועלות? חנה'לה: כן, בכמה משפטים. שם התיידדתי עם בחורה יוצאת גרמניה, שמה היה חוה וולפהיים והיא שינתה בחיי לא מעט דברים, פתחה לי את העיניים בהרבה שטחים. היא נפטרה בגיל צעיר - בת 26, אבל דמותה מלווה אותי עד היום. קודם כל היינו מבקרות אצל האמא שלה, שם היתה אווירה אחרת לגמרי ממה שאני הכרתי. היינו הולכות לתל אביב ברגל, כי לא היה לנו כסף גם לנסיעה וגם לסרט, אכן היינו הולכות לראות סרט טוב, גם הלכנו לקונצרט עם האמא, והיינו מוזמנות לארוחות ערב אצל האמא, בצורה שלפני זה לא הכרתי כלל בסגנון כזה. היחסים עם החברה הזו, היה דבר כזה שאחרי זה לא היה לי יותר אך פעם. אני חושבת שהיא השפיעה עלי בלא מעט כוונים.

הכרות עם מתי - ונישואים

ב-1942 הגיעה לקיסריה קבוצה גדולה של חיילים פולנים מצבא אנדרס, וביניהם היה מתי. אחרי תקופה קצרה נוצר קשר בינינו ואחרי שנתיים נישאנו והקמנו משפחה. מתי בהתחלה התחיל לעזור בלול, הוא עזר להדליק שם פנסים כי לא היה חשמל בלול, גם לסחוף דליים של מים בחורף כשהיו בחוץ סופות חול. כשהיה לי כבר יום עבודה בלול הוא עזר לי לאט לאט בגידול התרנגולות.

אחרי שנה נולדה הבת הבכורה שלנו - מיכל, והחיים נמשכו כרגיל עד שבשנת 51 עלתה בעית הפילוג, בעיה שידועה לכל החברים. אם כי הייתי חברת מפלגת העבודה לא היה לי קל לוותר על מקום שבניתי והייתי בו בין הראשונים - לקום ולהחליט לקחת את "הפקלאות" ולבנות בית חדש אחרי 14 שנות חיים, אבל זה היה "צו התנועה" כפי שכינו זאת, כך שהרוב החליט ויצא לחפש בית אחר. מתי היה בין החמישיה שיצאה לחפש בית כזה והוחלט בסופו של דבר על מעין-צבי.

במעין-צבי

ב- 7.1.52 הגענו למעין-צבי. עברנו לכאן באופן רשמי עם כל הזכויות שכללו שנות ותק שזה התבטא כמובן גם בשיכון. לכן קיבלנו שיכון לפי מה שהגיע לנו לפי הותק, אבל אם להגיד את האמת הגענו למשק שהיה אז כבר מסודר, נגיד יותר מאשר שדות ים בהרבה מובנים, אם ביחס לחבר, אם לגישה לבן-אדם. הדברים התנהלו בצורה אחרת מאשר בשדות ים, אבל מי שלא עבר מבחינה רגשית סיפור כזה קשה לא יכול לתפוס מה זה להשאיר בית, אותו הוא בנה מהתחלה בתנאים מאוד קשים ולקום בוקר אחד ולעבור למקום אחר.

במעין קיבלו אותנו בזרועות פתוחים- ביחס יוצא מן הכלל. לנו היה המזל שנכנסנו לבית בו גרה גם משפחת גורס, והם קבלו אותנו באופן יוצא מן הכלל, לא רק עלרקע של יחסי שכנות אלא גם ביחסי חברות ממש שנמשכים עד היום שנת 86. עם תרצה ז"ל היו למשפחת לבני יחסים מיוחדים שקשה להגדיר אותם כיחסי שכנות וידידות רגילים.

במעין צבי נכנסנו שנינו לעבודה בלול, קיבלנו את ריכוז הלול, נדמה לי משלמה שטנגר. נכנסנו ביחד, נוסף לכך מתי נכנס להנהלת חשבונות. כ-10 שנים עבדנו יחד בלול, ריכזנו אותו. אחרי 10 שנים החלטתי לצאת מהלול, מכל מיני סיבות,

ואז אחרי זמן קצר מאוד נכנסתי לעבוד בחנות בזכרון יעקב. שם החזקתי מעמד 13 שנה. התנאים בעבודה זו היו די קשים, אינני מזכירה את השנים ההם לרעה חס וחלילה, עבדנו כצוות, גם בלול עבדנו כצוות והסתדרנו תמיד יפה ביחד. בשלב מסויים הרגשתי שעלי להפסיק בחנות ואז אחרי תקופה קצרה נכנסתי לעבוד במפעל "הצבי". אחרי שהמפעל הזה התאחד עם סקופוס עבדתי בסקופוס.

שכחתי לציין שבמשך שנים עשיתי את התורנויות שלי במטבח במשמרות וכעת הפסקתי לעבוד בסקופוס ונראה לאן שאגיע.

בהסתכלות אחורה, אני רוצה עוד לציין מה שלא שכחתי, את הצטרפותי לחוג של ידיעת הארץ. הצטרפתי לפני 20 שנה בערך, ובעצם לגמרי במקרה. לחבורה הזו השתייכו כ-6 אנשים. בזמנו ריכז אותה ארתור גרסטל ז"ל, ויש לציין שבזכותו של ארתור עברנו לאורך ולרוחב כל הארץ. ארתור בא מאוד מאוד לקראתי, בקשר לכל מיני הנחיות שהייתי זקוקה להם בתור אשה בודדה ביניהם. יצאתי לטיולים לא קלים. השתתפו בהם 2 משפחות וכמה בודדים שהצטרפו לפעמים, אבל זאת אחת החוויות שאני נושאת איתי עד היום, חבל שעם הגיל החבילה הזו התפרקה בשנים האחרונות, גם אני הפסקתי לטייל בגלל כל מיני סיבות אישיות אבל התקופה הזאת זכורה לי מאוד מאוד לטובה עם רגשות טובים ונעימים.